

6.10.2020

MAASEUTUELINKEINOHALLINNON TIETOJÄRJESTELMÄSTÄ ANNETUN LAIN UUDISTAMINEN

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt Suomen ympäristökeskukselta (SYKE) lausuntoa maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetun lain uudistamisesta. Suomen ympäristökeskus (SYKE) lausuu asiasta seuraavaa:

SYKE pitää pyrkimystä tietojärjestelmälainsäädännön yksinkertaistamiseen, ympäristötiedon avoimuuden lisäämiseen, rekisterinpitoon liittyvien vastuiden selkeyttämiseen ja tietojen käyttöoikeuksien varmistamiseen kannatettavana ja oikeudellisesti perusteltuna. Lain seurauksena heijastuvalla laajemmalla Ruokaviraston toimialaan liittyvällä tiedon hallinnan uudistuksella on paljon yhteisiä piirteitä ympäristöhallinnon vastaaviin uudistuspyrkimyksiin yleisellä tasolla. Ruokahallinnon tietovarantoon sisältyvät viljelylohko- ja kasvulohkokohtaiset paikkatiedot sekä näitä koskevat rekisteröintitunnukset ovat ympäristötietodirektiivissä tarkoitettuja ympäristötietoja, joiden saatavuuteen kansalaisilla ja yhteisöillä on oikeus ja joiden mahdollisimman tehokasta hyödyntämistä tulee edistää. Peltolohkokisterin tietojen käyttöä on vaikeuttanut se, että lainsäädännössä ei ole ollut selkeää rajanvetoa esimerkiksi siitä, mitkä peltolohkokisteriin tallennetut tunnukset katsotaan henkilötiedoiksi. Lohkokohtaisen tiedon avulla voidaan entisestään lisätä ympäristötiedon luotettavuutta ja näin parantaa sääntelyn kustannustehokkuutta ja tarkoituksenmukaista kohdentamista.

Samassa yhteydessä SYKE muistuttaa, että tiedon avoimuuden lisäämisen ohella tärkeää on parantaa ja laajentaa ruokahallinnon tietovarannon kattavuutta ja tietosisältöä sekä lohko-kohtaisen tiedon kattavuutta ja luotettavuutta. Lainsäädäntöä tulee jatkossa kehittää niin, että se luo edellytykset nykyistä paremmalle tietoperustalle. Tällä hetkellä maanviljelijä joutuu päätyönsä ohella kirjaamaan ylös ja raportoimaan eteenpäin peltoihin ja niiden käyttöön liittyvää tietoa viljelykäytännöistä ja lannoituksesta peltojen fosforilukuun. Osa tiedoista raportoidaan yhdelle tai useammalle viranomaiselle, mutta suuri osa jää viljelijän omaksi tiedoksi. Tämä tarkoittaa sitä, että kattavaa tietoa peltojen ravinteista ei ole olemassa. Tämä aiheuttaa turhaa byrokratiaa, heikentää mahdollisuuksia viljelysuunnitelun tukemiseen ja haittaa ympäristöohjauksen ja sen tietoperustan kehittämistä. Jatkossa myös muun muassa tiedot maaperän hiilipitoisuudesta sekä muokkausmenetelmistä voivat olla välttämättömiä läpinäkyvien sääntelykeinojen ja kannustimien luomiseksi.

Jo laissa ruokahallinnon tietovarannosta tulisi huomioida se, millaisia tarpeita ympäristölainsäädäntö asettaa nyt ja tulevaisuudessa tietovarannon hyödyntämiselle ympäristöhallinnon valvonnoissa ja seurannoissa. Ruokahallinnon tietoineistoja tarvitaan useissa ympäristöhallinnon tehtävissä, kuten maatalouden vesienhoitosuojelutoimenpiteiden seurannassa (Laki vesienhoidon järjestämisestä 1299/2004) ja maankäyttösektorin ilmastotoimiin liittyvässä maankäytön muutosten seurannassa. Näiden tarpeiden puitteissa tulisi myös huomioida ympäristöhallinnon (YM, SYKE) oikeudet käyttää tietoja säädettyjen tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa. Ilmastomuutoksen hillitsemiseksi Suomi pyrkii olemaan hiilineutraali vuonna 2035. Maankäyttösektori on sekä merkittävä hiilidioksidinielu että hiilidioksidipäästöjen lähde. Päästöjen pienentämiseksi ja hiilinielujen kasvattamiseksi tarvitaan tarkkaa ja ajantasaista tietoa maankäytöstä ja sen muutoksista kansallisen ja paikallisen päätöksenteon tueksi ja lähtötiedoiksi kansainvälisiin raportointeihin. Ilmasto-ohjelmasta kohdistuu maatalousalueisiin tietotarpeita, joita ei suoraan saada nykyisistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä. Ruokahallinnon tietovarantojen kehittämisessä tulisi huomioida nämä uudet tietotarpeet koskien maatalousalueiden pitkäaikaista seurantaa kattaen myös EU tukijärjestelmien ulkopuolella olevat tai järjestelmästä poistuvat alueet.

Maatalouden vesiensuojelutoimenpiteitä koskeva tarkin tieto tulee tällä hetkellä peltolohkokisteristä. Suomi pyrkii ravinnekierrätyksen mallimaaksi niin, että erityisesti eläinten lannan ravinteilla kyetään korvaamaan teollisten mineraalilannoitteiden käyttöä. Samalla EU:n suunnalta tuleva paine maatalouden ravinnekuormituksen vähentämiseksi on kasvanut. Vesipolitiikan puitedirektiivi (2000/60/EY)22 ja meristrategiadirektiivi (2008/56/EY)23 edellyttävät vesiympäristöä koskevien ympäristötavoitteiden saavuttamista – tarvittaessa sääntelyä kiristämällä. EU:n komissio on useampaan kertaan edellyttänyt Suomelta tehokkaampia toimenpiteitä ravinnekuormituksen vähentämiseksi.

Tämä tarkoittaa muun muassa rajojen asettamista fosforilannoituksen enimmäismäärille esimerkiksi nitraattiasetuksessa (Valtioneuvoston asetus eräiden maa- ja puutarhataloudesta peräisin olevien päästöjen rajoittamisesta, 1250/2014).

Ympäristöongelmien pitkittyessä ja voimistuessa SYKE tukee pyrkimyksiä ympäristötiedon avoimuuden lisäämiseksi, jotta yhteiskunnan niukat resurssit voidaan ohjata mahdollisimman kustannustehokkaasti ongelmien vähentämiseksi. Avoin tieto voi myös parantaa ruoantuotannon edellytyksiä ja tarjota liiketoimintamahdollisuuksia alan toimijoille. SYKE pitää tervetulleena, että uudella lailla pyritään myös ratkaisemaan mm. Inspireen, Århusin sopimukseen ja ympäristötietodirektiiviin sisältyviä paikkatietoa ja ympäristötietoa koskevien avoimuusvelvoitteiden ja henkilötietojen tietosuoja-asetusten ristiriitaa.

Lausunnon ovat laatineet Kristian Meissner ja Elise Järvenpää ja sen valmisteluun ovat osallistuneet Helena Valve, Petri Ekholm, Sirkka Tattari, Jukka Santala, Saku Anttila, Kaisu Harju ja Leena Nordqvist.

Jyväskylässä 08.10.2020

Kristian Meissner
Johtaja